

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Papp Gábor

**A prizonizációs elmélet újragondolása és alkalmazási lehetőségei egy hazai
fegyintézeti populáción**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Huszár László
Bv. dandártábornok

Budapest, 2010

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Papp Gábor

**A prizonizációs elmélet újragondolása és alkalmazási lehetőségei egy hazai
fegyintézeti populáción**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Huszár László
Bv. dandártábornok

© Papp Gábor

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	3
I. BEVEZETÉS, A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA.....	4
II. A KORÁBBI EMPIRIKUS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI.....	5
III. HIPOTÉZISEK	9
<i>H1. A rabperspektívákkal kapcsolatos hipotézis</i>	<i>10</i>
<i>H2. A rabperspektívák magyarázatával kapcsolatos hipotézis.....</i>	<i>11</i>
<i>H3. A szabályszegések és a jutalmazások magyarázata</i>	<i>13</i>
<i>H4. A rabperspektívák és az intézeti viselkedés összefüggése</i>	<i>13</i>
IV. ADATOK ÉS MÓDSZEREK	14
V. KUTATÁSI EREDMÉNYEK.....	15
FŐBB HIVATKOZÁSOK	19
KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE	22

I. BEVEZETÉS, A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A prizonizációs jelenség kutatása az angolszász országokban évtizedeken keresztül az egyik legnépszerűbb kutatási témának számított a kriminológiában. Bár a prizonizáció kutatásának csúcsidezőszaka főként a hatvanas-hetvenes évekre tehető, ma is akadnak olyan munkák, melyek e témával foglalkoznak (Paterline-Petersen 1999, Gillespie 2003, Dharni-Ayton-Loewenstein 2007). Sajnos Magyarországon a fogalom szinte egyáltalán nem került be a tudományos köztudatba, azt csak kevés publikáció tartalmazta, és – tudomásom szerint – csupán egyetlen kutatás volt, amely kifejezetten ezt a témakört vizsgálta (Huszár 1997). A prizonizáció voltaképpen egyfajta börtönszocializációként értelmezhető. Ennek vizsgálta legalább két szempontból tűnik indokoltnak. Az egyik a tisztán tudományos szempont, mely alapvető szociálpszichológiai és szociológiai folyamatok modellezését teszi lehetővé, kontrollált feltételek között vizsgálhatók általa a csoportközi viszonyok, a csoportformálódás alapkérdései. A másik – instrumentális – szempont pedig az eredmények "felhasználói" (büntetés-végrehajtási szakemberek, egyetemi hallgatók, politikai döntéshozók) számára jelenthet új, illetve más megközelítési lehetőségeket.

Disszertációm elkészítésekor két fontos cél vezérelt. Egyfelől a korábbi elméleti megközelítések, az ezekhez használt fogalmak, mérőeszközök újragondolásával kísérletet tettem arra, hogy újraalkossam, rendszerezem és tudományosan elfogadható formába rendezzem a prizonizációval az elmúlt évtizedek felhalmozott tudást. Céлом másfelől az volt, hogy ezen újragondolt elméletet a magyar fegyintézeti viszonyok között empirikusan is teszteljem. Saját kutatásom során arra törekedtem, hogy lehetőleg a korábbi – főként amerikai – vizsgálatokhoz használt itemeket használjam fel, így munkám bizonyos értelemben a korábbi kutatások megismétléseként is értelmezhető.

A kutatásban használt elméleti megközelítés és ennek megfelelően a változók kialakítása azonban lényegesen eltér a korábbi kutatásokban használtaktól. Elméleti szempontból szükséges volt a korábban használt teoretikus háttér átstrukturálása, hiszen a korábbi publikációkban olyan magyarázó modelleket teszteltek, melyekben bizonyos változók, változócsoporthoz szerepe a jelenleg is használt társadalomtudományi eszközökkel nem, vagy csak részlegesen vizsgálható. A korábbi kutatásokat illetően problematikus továbbá az is, hogy ezeket az elméleti modelleket mennyire sikerült lefordítani a "változók nyelvére". Ezért indokolt volt, hogy a korábban használt alapitemekből új változókat hozzak létre, amelyek jobban elkülönülnek egymástól, ezáltal a jelenségek összemérésével (kontaminációjával) kapcsolatos torzításokat igyekeztem minimalizálni.

II. A KORÁBBI EMPIRIKUS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

A prizonizáció fogalmát Clemmer (1940/1965) alkotta meg, meghatározása szerint ez a *"...fegyintézet gyakorlatainak, erkölcsének, szokásainak és általános kultúrájának az átvételeként"* értelmezhető folyamat. Clemmer elméletében nagy hangsúlyt helyezett azokra a tényezőkre, melyek az elítéltek prizonizációs szintjét befolyásolják. Ezeket a tényezőket a prizonizáció „univerzális faktorainak” nevezte. A prizonizáció ezen faktorai között említette a letöltött idő hosszát, a személyiséget, az intézeten kívül fenntartott kapcsolatokat, a börtönbeli csoportokhoz való kötődést, a "rabtörvény" elfogadását és követését, a zárka- és munkatársakhoz való viszonyt, valamint a "tiltott" tevékenységekben való részvételt. Ezeken kívül olyan tényezőket is ide sorolt, mint az életkor, a kriminalitás mértéke, a nemzetiségi-etnikai hovatartozás, vallási szokások, stb. Fontosnak tartotta kiemelni ugyanakkor, hogy minden prizonizációs tényező többé-kevésbé összefügg egymással. Clemmer maga elsősorban kvalitatív eszközökkel, főként esettanulmányok segítségével mutatta be a prizonizációs folyamat gyakorlati működését és szkeptikus volt a tekintetben, hogy valóban mérhetőek-e kvantitatív eszközökkel az általa feltételezett és részben kimutatott összefüggések.

Ezt követően azonban mégis kvantitatív szemléletű empirikus kutatások segítségével tesztelték – már az 1950-es évek végétől kezdve – a Clemmer által megfogalmazott (illetve a neki tulajdonított) prizonizációs téziseket. A téma kutatói alapvetően két "segédelmélet" alapján csoportosították a prizonizációra ható tényezőket. Ezek közül az egyiket „deprivációs”, a másikat pedig „importációs” elméletnek nevezték. A deprivációs modell lényege, hogy a rabtársadalom számára a „jelen idejű” feszültségek az elsődlegesek, vagyis a szabadság elvesztésén túl frusztrációk és deprivációk sorával kell szembesülniük a bebörtönzésükből adódóan. Sykes (1958, Sykes-Messinger 1960) ezeket a feszültségeket összefoglaló néven a "bebörtönzés kínjainak" nevezte és ezek közé sorolta a javaktól és szolgáltatásoktól, a heteroszexuális kapcsolatoktól, az autonómiától, valamint a biztonságtól való megfosztottságot. Sykes szerint az elítélteknek ezekre a romboló hatásokra valamilyen módon reagálniuk kell, alkalmazkodniuk kell a börtönkontextushoz azért, hogy csökkentések ezen "kínok" pszichés romboló hatását. Ezen alkalmazkodási típusok között említette Sykes a fizikai vagy pszichológiai kivonulást (szökés, álmodozás, lázadás), a rabtársak kihasználását, az erőszak használatát, a rabtársaktól való izolációt, illetve ennek ellentettjeként az elítéltek közötti magas szintű szolidaritást. A későbbi, deprivációs elméletre hivatkozó munkák Sykes

előbb felsorolt alkalmazkodási típusaiból csak az utolsót, vagyis a kollektív, rablojalításra épülő válaszreakciót emelték ki és ezt tekintették a prizonizációt elősegítő legfontosabb tényezőnek.

A másik elméleti megközelítés nem a börtönön belüli, hanem azon kívüli tényezők szerepét hangsúlyozta a prizonizáció magyarázatában. Ennek a megközelítésnek a lényege az, hogy bizonyos értelemben kontinuitást tételez fel a börtön előtti és a börtönön belüli értékrend és viselkedés között. Másképpen fogalmazva, az elítéltek a börtönbüntetésük megkezdését megelőző szocializáció útján elsajátított és rögzült mintákat magukkal hozzák a fegyintézet falai közé, ahol az új szituációban ugyanezeket alkalmazzák (Irwin-Cressey 1962, Irwin 1970). Ennek az elméletnek az alátámasztásaként gyakran hivatkoztak Miller (1958) munkájára, aki a társadalom alsó osztályában egy olyan speciális értékrend létezéséről számolt be, mely sok ponton hasonlóságot mutat az elítéltek értékrendszerével. Miller leírása szerint az alsó osztály életében a jogkövetés-jogsértés, a keménység, az eszesség, izgalom, a végzetbe vetett hit, az autonómia hangsúlyozása olyan "fokális témák", melyek alapjaiban tematizálják ezen társadalmi nagycsoport világnézetét. Az importációs érvelés arra épít, hogy az igazságszolgáltatási rendszerben érvényesülő szelekciós folyamatok révén a társadalom alsó szegmenseiből verbuválódik az elítéltek többsége, ezért természetes, hogy a rabok sajátos értékrendszere is a társadalom alsó osztályának értékrendszerét képezi le főbb vonásaiban. Az importációs modell egy későbbi variánsa szerint nemcsak az "előzmények", hanem olyan tényezők is szerepet játszanak a prizonizációban, mint a külső kapcsolattartás, illetve szabadulás utáni várakozásokkal kapcsolatos percepciók (Thomas 1970, Thomas-Petersen 1977).

Az empirikus kutatások során az előbb említett elméleti kereteket használták fel a kutatók, amelyeket egy relatíve sztenderd változókészlettel teszteltek. Ezek a kutatások azonban sok esetben ellentmondásos eredményeket hoztak. Ennek egyik és talán legfontosabb oka volt, hogy más-más eszközöket használtak mind a prizonizáció, mind az ezzel összefüggésbe hozott tényezők mérésére, illetve az egyes magyarázó modelleket más-más változókkal próbálták meg leképezni. A tudományos eredmények áttekintése helyett ezért inkább indokolt azt körüljárni, hogy mivel mérték az egyes jelenségeket a prizonizációs kutatásokban.

A prizonizációs változó kialakítására alapvetően három technikát használtak az eddigi kutatások. Az első ezek közül az elítéltek attitűdjeit állítások (bizonyos esetekben kérdések) segítségével mérte (pl. Thomas 1971, 1973, 1977a, 1977b, Zingraff 1975, Thomas-Zingraff 1976, Paterline-Petersen 1999, Gillespie 2003). A második mérési technika arra épül, hogy az

elítélteknek hipotetikus konfliktusszituációkat vázolnak fel és a felkínált két választási lehetőség (melyek közül elvben az egyik a prizonizáció, a másik pedig a konvencionális választípust testesíti meg) kell választaniuk (Wheeler 1961, Garabedian 1963, Wellford 1967, Atchley-McCabe 1968, Schwartz 1971, 1973, Troyer-Frease 1975, Alpert 1979). A harmadik mérési módszer a prizonizáció "viselkedési" aspektusát jelenti, amelyet a fegyintézeti szabályszegésekkel mérték a kutatók (Barak-Glantz 1983, Cao-Zhao-Van Dine 1997, Jiang-Fisher-Giorlando 2002, Gillespie 2003, Dhami-Ayton-Loewenstein 2007).

Az előbb említett mérési technikák közül az attitűdalapú volt az, amelyek a vizsgált jelenségek legszélesebb körének feltárára alkalmas. Az ilyen típusú kutatások közös jellemzője, hogy a rabtörvényt, illetve annak bizonyos elemeinek az elfogadását tekintették a prizonizáció indikátorának. A prizonizáció konceptualizálása és operacionalizálása során főként Ohlin (1956) és Sykes-Messinger (1960) rabtörvényre vonatkozó leírásait tekintették kiindulási alapnak. Az attitűdinális mérési technika Thomas-féle variánsa tekinthető a legelterjedtebbnek, ezt a módszert használták a legtöbb prizonizációs kutatáshoz. A Thomas által használt prizonizációs fogalom és mérőeszköz multidimenzionális jellegű, azt legtöbbször olyan előírások és tiltások csoportjaként értelmezte, amelyben a keménység, a rabcsoporthoz való lojalitás, a börtönszemélyzet manipulációja jut kiemelt szerephez. Thomas ezen kívül azt feltételezte, hogy az elítéltek értékrendszere „oppozicionális”, „antiszociális” és „ellenséges” természetű. Thomas és mások a prizonizációs jelenség vizsgálatakor olyan modelleket alkottak, melyekben bizonyos jelenségekkel hozták összefüggésbe a prizonizációt. Ezen elméleti modellekben a prizonizáció részben függő, részben pedig magyarázó változóként szerepelt, vagyis egyfelől a prizonizáció "determinánsait", másfelől annak "következményeit" vizsgálták.

Bár a szakirodalom alapján egyértelmű, hogy a prizonizációval összefüggésbe hozott változók modellekben elfoglalt helye nem fix, a legtöbb publikációban – mely az attitűdinális technikához kapcsolható – a következő változók szerepét vizsgálták. A prizonizáció "következményei" között megkülönböztettek rövid- és hosszú távú típusokat. Az előbbieket közül az elsőhöz azon attitűdöket sorolták, melyek már a bebörtönzés idején is éreztetik hatásukat (a rabok közötti interperszonális kapcsolatok prioritása, az intézettel és annak személyzetével kapcsolatos opozíció), utóbbi változócsoporthoz azokat, melyek a büntetés letelte utáni időszakra lehetnek hatással (a kriminális identifikációt, valamint a törvényekkel és az igazságszolgáltatási rendszerrel való szembenállást (Thomas 1971, Thomas-Foster 1972, Thomas 1977a, Thomas-Petersen 1977, Thomas-Petersen-Cage 1981). A "következmény" felfogás modellekben való használata azonban több szempontból vitatható.

Egyfelől az attitűdinális technikára épülő kutatások kivétel nélkül keresztmetszeti jellegűek voltak, így megkérdőjelezhető, hogy valóban a prizonizáció "eredményeinek" tekinthetők-e ezek a jelenségek, illetve az azokat mérő változók. A modellek ezen logikai hibái mellett az is kérdéses, hogy az előbb említett "következmények" valóban élesen elkülönülnek-e magától a prizonizációs változótól. Ohlin (1956) és Sykes-Messinger (1960) rabtörvényt részletesen leíró munkái alapján ugyanis ezek a jelenségek egy általánosabb rabvilágnézet különböző, de egymással szorosan összefüggő elemeiként lennének inkább értelmezhetők. Az ezen kutatások által használt konkrét itemek helye sem biztos az egyes indexekben. Az interperszonális kapcsolatok prioritása, vagyis az, hogy az elítéltek mennyire tartják fontosnak a társaikkal fenntartott kapcsolataikat logikailag éppúgy kapcsolódhatna a prizonizáció rabszolidaritás dimenziójához is. A korábbi kutatások mérőeszköze alapján a kriminális identitáshoz kapcsolódó itemek legalább két "látens" dimenziója azonosítható: a kriminális azonosulás, illetve a bűnözőkkel való kapcsolattartás dimenziója. Az intézettel és annak személyzetével kapcsolatos szembehelyezkedés és a prizonizációs változónál említett "személyzet manipulációja" aspektus közötti kapcsolat sem tisztázott kellőképpen. A törvényekkel és az igazságszolgáltatással kapcsolatos oppozicionális attitűd esetében pedig szintén vitatható az, hogy valójában a prizonizáció vagy a bebörtönzés "termékéről" van-e szó, hiszen éppúgy feltételezhető az, hogy ilyen nézeteket az elítéltek már bekerülésük előtt is vallottak.

A prizonizáció "következményei" mellett a prizonizációt meghatározó tényezők is nagy hangsúlyt kaptak a prizonizáció eddigi kutatásában. Ebben az esetben az az érdekes, hogy a fentebb említett két alapmodellt, vagyis a deprivációs és importációs modellt, illetve az utóbbi kiegészített változatát miként próbálták meg a kutatók mérni. A deprivációs tényezők között a Sykes-féle "kínok" közül valójában egynek, az autonómiától való megfosztottságnak a prizonizációs szerepét vizsgálták és ezt elidegenedésnek (illetve hatalomnélküliségnek") nevezték. A másik, a deprivációs modell mérésére gyakran használt változó pedig az időtényező volt. Az előbbivel kapcsolatos méréshez olyan állításokat használtak, melyek azt tárták fel, hogy az elítéltek mennyire érzik magukat az intézetben megfosztva a saját sorsuk feletti rendelkezés jogától. Az időtényező prizonizációban betöltött szerepét pedig több szempontból is vizsgálták. Egyfelől az intézetben töltött idő hosszát tekintették egy olyan lényegi tényezőnek, melynek függvényében a prizonizáció szintje emelkedik, másfelől olyan mérőeszközt alakítottak ki, mely figyelembe veszi a büntetésből hátra lévő idő hosszát is (Wheeler 1961, Atchley-McCabe 1968).

Az importációs modellt három tényezőcsoport segítségével mérték a prizonizációs

kutatások. Egyrészt alapvető társadalmi-demográfiai háttérváltozók (életkor, társadalmi osztályhovatartozás, családi állapot, iskolai végzettség), illetve a kriminális karrier bizonyos mutatói (korábbi őrizetbe vételek száma, korábbi szabadságvesztés büntetések száma, életkor az első őrizetbe vétel és az első ítélethozatal idején, a bűncselekmény típusa) alapján próbálták meg a börtön előtti dimenziót operacionalizálni. Másrészt a szabadulás utáni várakozások percepcióival hozták összefüggésbe a prizonizációt, harmadrészt pedig a külső kapcsolatok gyakoriságát (levelezés, látogatások) tekintették a börtönszocializáció egyik lényegi "külső" determinánsának.

III. HIPOTÉZISEK

A szakirodalom alapján, az abban részben már érintett és fellelhető következetlenségek, logikai és empirikus hiányosságok alapján szükséges, hogy a fentebb említett modellek és az azokban használt változó modellekben betöltött szerepének az újragondolása. Az általam alkalmazott elméleti modell abban tér el az eddig kutatásokban alkalmazottól, hogy a különböző jelenségek mérésére egydimenziós indexeket alakítottam ki.

Az első csoportba tartozó jelenségeket (az intézet személyzetével kapcsolatos attitűdök, az intézeti programokhoz fűződő viszony, a személyzeti kommunikációs tilalom maximája, a kontextuális elidegenedettségek) összefoglaló néven "intézettel kapcsolatos vélemények" névvel kapcsoltam össze. A jelenségek egy másik csoportját "kriminális ideológiának" nevezem, amelynek indikátoraiul a kriminális identitást, az asszociációs preferenciát, a törvényekkel és az igazságszolgáltatással kapcsolatos attitűdöket, valamint a rendőrségre vonatkozó véleményt mérő változókat tekintettem. A vizsgált jelenségek harmadik csoportját "intézeti adaptációs stratégiák" közös elnevezéssel a rabkohéziós, a rabizolációs, valamint az erőszakhoz és keménységhez való viszonyt együtteseként értelmezem.

A fenti attitűdök mellett a viselkedési aspektus két indikátorát használtam: az intézeti szabályszegéseket és jutalmazásokat. Emellett saját modellem kialakításakor háttérváltozókat is használtam, amelyeket nem csoportosítottam az importációs-deprivációs modellek alapján, mivel megítélésem szerint a legtöbb esetben vitatható, hogy az adott változó melyik modell indikátoraként kezelhető.

H1. A rabperspektívákkal kapcsolatos hipotézis

Azt feltételezem, hogy különböző rabperspektívák összefüggnek egymással. Konkrét feltevésem az, hogy a kialakított indexek kategóriákon belüli (az intézethez való általános viszonyt kifejező indexek, a kriminális ideológia indikátorai, valamint az intézeti alkalmazkodási stratégiák) összefüggései, valamint a különböző kategóriákhoz sorolt változók közötti együtt járások is szorosak lesznek.

H1.1. Vagyis azt feltételezem, hogy az intézethez való általános viszonyt jelző indexek (nevelőkhöz, felügyelőkhöz, az intézet programjaihoz való viszony, a személyzettől való kommunikációs elzárkózás, valamint az intézet által előidézett elidegenedetségi érzés) között szoros és pozitív lesz együtt járás (*az intézethez való általános viszonyra vonatkozó alhipotézis*)

H1.2. Azt is feltételezem, hogy az elítéltek körében a bűnözésnek kedvező nézetek elterjedtek, és az ezeket mérő indexek pozitív irányban függnek össze egymással (kriminális énkép, bűnözői kapcsolatok preferálása, a törvények és az igazságszolgáltatási rendszer elutasítása, rendőrséggel kapcsolatos negatív vélemények) (*kriminalizációs alhipotézis*).

H1.3. Azt feltételezem, hogy a rabkohézió és a rabizoláció kétféle intézeti stratégiát jelent az elítéltek között, és ezekhez eltérően kapcsolódik az erőszakosság-keményiséggel kapcsolatos attitűd. Ennek megfelelően a rabkohézió és a rabizoláció között negatív előjelű kapcsolatot feltételezek. A rabkohézió és az erőszakosság-keményiség indexek között pozitív, a rabizoláció és az erőszakosság változó között pedig negatív együtt járást várok (*intézeti stratégiákkal kapcsolatos alhipotézis*)

H1.4. Azt feltételezem, hogy az elítéltek gondolkodásában a rendőrség és a büntetés-végrehajtási személyzet, ezáltal a fegyintézet megítélése nem különülnek el élesen egymástól. Vagyis azt feltételezem, hogy a következő indexek között pozitív kapcsolat várható: rendőrséggel, nevelőkkel, felügyelőkkel, az intézeti programokkal kapcsolatos vélemények, a személyzeti kommunikációs tilalom elfogadása, kontextuális elidegenedetségi érzés (*fegyveres testületi alhipotézis*).

H1.5. Azt feltételezem, hogy a kriminális ideológia elfogadása és az intézettel kapcsolatos elutasítás pozitív irányban függenek össze egymással, vagyis minél inkább vallja valaki a kriminális ideológiát, annál inkább elutasító lesz a fegyintézzel és annak képviselőivel szemben (*a kriminlizáció és az intézet elutasításának összefüggésére vonatkozó alhipotézis*).

H1.6. Azt feltételezem, hogy a különböző intézeti stratégiák és az intézethez való negatív viszonyulás összefüggnek egymással. A rabok közötti összetartás az intézettel és annak személyzetével szembeni attitűdökkel, míg a magányos stratégia (rabizoláció) inkább az intézetet támogató, illetve azt kevésbé elutasító nézetek elfogadásával jár együtt. Ennek megfelelően pozitív kapcsolatot feltételezek a rabkohézió és az erőszakosság-keményység index esetében a nevelőhöz, a felügyelőkhöz és az intézeti programokhoz való negatív viszony, a személyzeti kommunikációs maxima elfogadása, valamint a magasabb szintű kontextuális elidegenedettség érzés között. A rabizoláció esetében viszont az előbbiekhöz képest inverz kapcsolatot várok. (*intézeti stratégiák és az intézethez való viszony összefüggésére vonatkozó alhipotézis*).

H1.7. Végül azt feltételezem, hogy az intézetben az elítéltek által alkalmazott stratégiák és a kriminalizáció indikátorai összefüggnek egymással. A rabok közötti szolidaritás és az erőszakosságot-keménységet támogató nézetek inkább pozitívan függenek össze a kriminális világgéppel, az elzárkózó stratégia esetében pedig a fordított irányú kapcsolat a valószínűbb (*intézeti stratégiák és a kriminalizáció összefüggésére vonatkozó alhipotézis*).

H2. A rabperspektívák magyarázatával kapcsolatos hipotézis

A második fő hipotézisemmel azt feltételezem, hogy a különböző rabperspektívákat ugyanolyan vagy nagyon hasonló tényezők határozzák meg.

H2.1. Azt feltételezem, hogy az intézethez azok viszonyulnak negatívabban (állnak szemben a nevelőkkel, felügyelőkkel, az intézet programjaival, vallják a személyzettől való elzárkózás maximáját, érzik magukat az intézet falai között elidegenedettebbnek),

akik súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozatban és szigorúbb biztonsági szint mellett töltik büntetésüket, akik nem dolgoznak az intézetben, akik nem éltek/élnek párkapcsolatban, akik fiatalabbak és erőszakos bűncselekményért töltik büntetésüket, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, akiknek iskolai problémái voltak a korábbi életükben, akiknek megritkultak a külső kapcsolataik, akik úgy érzik, hogy szűkebb környezetük már lemondott róluk, és akik szerint a szabadulásuk után megbélyegzi őket a társadalom, akik kiterjedtebb kriminális múlttal rendelkeznek, továbbá akiknek még relatíve hosszabb időt kell letölteniük a büntetésükből (*az intézethez való viszonyulást magyarázó alhipotézis*).

H2.2. Azt feltételezem, hogy azok esetében erősebb a kriminális identitás, a bűnözői kapcsolat elfogadása, illetve a rendőrséggel és általában a törvényekkel és az igazságszolgáltatással kapcsolatos szembenállás, akik súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozatban és szigorúbb biztonsági szint mellett töltik büntetésüket, akik nem dolgoznak az intézetben, akik nem éltek/élnek párkapcsolatban, akik fiatalabbak és erőszakos bűncselekményért töltik büntetésüket, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, akiknek iskolai problémái voltak a korábbi életükben, akiknek megritkultak a külső kapcsolataik, akik úgy érzik, hogy szűkebb környezetük már lemondott róluk, és akik szerint a szabadulásuk után megbélyegzi őket a társadalom, akik kiterjedtebb kriminális múlttal rendelkeznek, továbbá akiknek még relatíve hosszabb időt kell letölteniük a büntetésükből (*a kriminális világnézetet magyarázó alhipotézis*).

H2.3. Azt feltételezem, hogy azok körében élveznek nagyobb támogatást a rabok közötti összetartást és az erőszakosságot, keménységet támogató nézetek, illetve a rabizolációt az előbbiekkal ellentétes stratégiaként kezelve, azok esetében jellemző kevésbé a magányos boldogulási stratégia, akik súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozatban és szigorúbb biztonsági szint mellett töltik büntetésüket, akik nem dolgoznak az intézetben, akik nem éltek/élnek párkapcsolatban, akik fiatalabbak és erőszakos bűncselekményért töltik büntetésüket, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, akiknek iskolai problémái voltak a korábbi életükben, akiknek megritkultak a külső kapcsolataik, akik úgy érzik, hogy szűkebb környezetük már lemondott róluk, és akik szerint a szabadulásuk után megbélyegzi őket a társadalom, akik kiterjedtebb kriminális múlttal rendelkeznek, továbbá akiknek még relatíve

hosszabb időt kell letölteniük a büntetésükből (*az intézeti stratégiákat magyarázó alhipotézis*).

H3. A szabályszegések és a jutalmazások magyarázata

Arra a feltevésre építve, hogy az intézeti szankciók és a jutalmak az elítélti viselkedés két ellentétes előjelű indikátoraiként értelmezhetők, azt feltételezem, hogy azok körében gyakoribbak az intézeti szabályszegések (illetve azok körében ritkább a jutalmazás), akik súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozatban és szigorúbb biztonsági szint mellett töltik büntetésüket, akik nem dolgoznak az intézetben, akik nem éltek/élnek párkapcsolatban, akik fiatalabbak és erőszakos bűncselekményért töltik büntetésüket, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, akiknek iskolai problémái voltak a korábbi életükben, akiknek megritkultak a külső kapcsolataik, akik úgy érzik, hogy szűkebb környezetük már lemondott róluk, és akik szerint a szabadulásuk után megbélyegzi őket a társadalom, akik kiterjedtebb kriminális múlttal rendelkeznek, továbbá akiknek még relatíve hosszabb időt kell letölteniük a büntetésükből.

H4. A rabperspektívák és az intézeti viselkedés összefüggése

Azt feltételezem, hogy az intézethez való negatív viszonyulás, a kriminális attitűdök, valamint az intézeti alkalmazkodási stratégiák tetten érhetők az intézeti viselkedésben is. Mint azt fentebb jeleztem, ebben az esetben is a szabályszegéseket és a jutalmazásokat egymás ellentéteinek tekintem, vagyis a feltevések ezen két viselkedési indikátor esetében is inverz jellegűek. Tehát azt feltételezem, hogy azok körében lesz magasabb a letöltött büntetésük alatt szerzett szabályszegések száma (illetve azok körében lesz kevesebb a jutalmak száma), akik az intézethez (annak személyzetéhez, programjaihoz) negatívan viszonyulnak, az intézettől magas szinten elidegenedettek és a személyzet tagjaitól a kommunikációs elzárkózást fontosnak tartják. Ezen kívül arra is számítok, hogy azok körében lesz magasabb az intézeti szabályszegések száma, akik kriminális világnézetet támogatnak (kriminális énképpel rendelkeznek, nem utasítják el a bűnözői barátságokat, törvény, igazságszolgáltatás és rendőrellenesek). Végül pedig azt feltételezem, hogy a szabályszegések száma azok esetében lesz magasabb, akik a rabösszetartást és az erőszakosságot és keménységet támogató nézeteket vallanak, a rabizoláció esetében pedig az előzőhöz képest inverz kapcsolatot

feltételezek.

IV. ADATOK ÉS MÓDSZEREK

Elemzésem elkészítéséhez egy kérdőíves kutatást végeztem a Váci Fegyház és Börtönben 2010. március 1. és április 7. között. A vizsgált populáció a felnőtt férfi jogerősen elítéltek körére terjedt ki, amelynek létszáma a kérdezés eszmei időpontjakor 618 főt jelentett. A válaszadók száma 368 fő volt, ez a teljes sokaság 59,5 százaléka. Annak ellenére, hogy előzetesen mintavételre nem adódott lehetőség, utólagosan lehetőségem volt összevetni egymással a válaszadók és a teljes elítélti állomány bizonyos jellemzőit. Az összevetés alapján úgy tűnik, hogy a kérdőívre válaszolók kvázi mintaként viselkednek, hiszen az összehasonlítás alapjául szolgáló szempontok (büntetés-végrehajtási fokozat, biztonsági fokozat, életkor, családi állapot, iskolai végzettség, a bűncselekmény jellege, dolgozik-e az intézetben, az ítélet bizonyos jellemzői) egyike sem tanúskodik szisztematikus torzításról.

A kutatás kérdőívében a prizonizáció és a vele összefüggésbe hozott jelenségek leggyakrabban alkalmazott technikáit használtam. Ennek megfelelően a kérdőív attitűdállításokat, hipotetikus konfliktusszituációkat, az étellel való elégedettségére vonatkozó kérdéseket, a külvilági kapcsolattartás formáira, valamint a kriminális és a nem kriminális múlttra vonatkozó kérdéseket is tartalmazott.

Az attitűdállításokból – a korábban alkalmazott gyakorlatnak megfelelően – először főkomponens elemzéssel választottam ki, majd item-teljes index korrelációk alapján ellenőriztem az egyes itemek közötti együtt járásokat, végül minden válaszoló esetében összeadtam az egyes kérdésekre adott válaszokhoz tartozó pontszámokat. Minden esetben az indexek magasabb pontszáma fejezi ki az adott jelenséggel való erősebb egyetértés, míg az alacsonyabb értékek az azt elutasító véleményt. Elemzésemhez az így létrehozott következő indexeket használtam fel: rendőrséggel kapcsolatos attitűdök, intézeti programokhoz való viszony, törvényekkel és igazságszolgáltatással kapcsolatos attitűdök, intézeti nevelőkkel, intézeti felügyelőkkel kapcsolatos attitűd, kriminális identitás, asszociációs preferencia, kontextuális elidegenedettség, személyzeti kommunikációs tilalom elfogadása, rabkohézió, rabizoláció, erőszakhoz és keménységhez való hozzáállás. A szabadulás utáni várakozások két dimenzióját két külön indexszel mértem, ennek alapján külön mérőeszközt alakítottam ki a mikrokörnyezetre és külön a stigmatizáció percepciójára vonatkozóan.

Az intézeti jutalmazások és szabályszegések változókat az idő függvényében

alakítottam ki, vagyis az alapadatokat elosztottam a jelenlegi büntetésből letöltött idő hónapokban mért számával. Ezt követően – mivel a ferdeségi mutató mindkét esetben nagy volt – természetes logaritmus alapúvá transzformáltam. Az említetteken kívül más változókat is bevontam az elemzésbe. Ezek: a büntetés-végrehajtási fokozat, biztonsági fokozat, dolgozik-e az intézetben, partnerkapcsolatban él-e, életkor, a bűncselekmény jellege (erőszakos vagy sem), iskolai múlt (tanulmányi eredmények, iskolai magatartás, iskolakerülés), a kapcsolattartás (kapott csomagok száma, kapott levelek száma, látogatások gyakorisága), életkor az első őrizetbe vétel idején, összes fegyintézetben töltött idő hossza, korábbi szabadságvesztések száma, a jelenlegi büntetésből hátralévő idő hossza (6 hónapnál kevesebb vagy több van vissza a büntetéséből).

Az egyes hipotézisek ellenőrzésére alapvetően kétféle módszert alkalmaztam. Az I. hipotézisben a rabperspektívák közötti összefüggések feltárása a Pearson-féle korrelációs együtthatókat alkalmaztam. Ez a módszer arra alkalmas, hogy legalább intervallum mérési szintű változók közötti összefüggéseket tárjunk fel általa. Hangsúlyozottan nem ok-okozati kapcsolatokat feltételeztem a rabperspektívák bizonyos komponensei között, ahogy azt a korábbi kutatások tették. Mivel a korábbi kutatások is keresztmetszeti vizsgálatok voltak, ezért helyesebb volt csupán az együtt járások erősségével és irányával vizsgálni a köztük lévő kapcsolatokat.

A II., III. és IV. hipotézis esetében a legkisebb négyzetek módszerére épülő regressziós technikát alkalmaztam. Az OLS regresszió esetében függő és magyarázó változók közötti összefüggéseket teszteltem.

V. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Empirikus elemzés főbb eredményei a következő pontokban összegezhetők:

- A rabperspektívák különböző aspektusain belül és ezek között is kimutathatók összefüggések, ami azt jelzi, hogy létezik és mérhető egyfajta koherens rabideológia a hazai fegyintézeti viszonyok között is.
- A rabperspektívák intézethez és annak személyzetéhez való viszonyt jelző indexei (nevelőkhöz, felügyelőkhöz és az intézeti programokhoz való viszony, a személyzeti kommunikációs elzárkózás maximája, a kontextuális elidegenedés) közötti együtthatók – leszámítva az intézeti programokhoz és a kontextuális elidegenedés

között feltételezett összefüggést – valamennyi esetben pozitív és szignifikáns kapcsolatokat jeleznek. Vagyis a vizsgált elítélti populációban létezik egy személyzet- és intézetellenes attitűd együttes, melynek része a személyzet elutasítása, az intézeti programokhoz való negatív viszonyulás, amely együtt jár a személyzettől való elzárkózással és a fegyintézeti közeg által előidézett magasabb szintű elidegenedettség érzéssel.

- A magyar elítéltek között kimutatható egy kriminális ideológia is. Vagyis a kriminális énkép, a bűnözői kapcsolatok preferálása, a törvényekkel és általában az igazságszolgáltatással, valamint a rendőrséggel kapcsolatban az elítéltek között létezik egy nézetrendszer, melynek előbb említett elemei összefüggnek egymással.
- A rabperspektívák harmadik csoportja, az intézeti alkalmazkodási stratégiák esetében a rabkohézió és az erőszakkal-keménységgel kapcsolatos attitűdök között pozitív az együtt járás. Az izolációs és a kollektív stratégia egymással negatívan függnek össze.
- A rabperspektívák közül az intézethez való viszonyt és a kriminális ideológiát kifejező indexek között is összefüggések mutathatók ki. Igazolódott, hogy a rendőrség és az intézeti személyzet (különösen a felügyelők) között az elítéltek nem tesznek éles különbséget, továbbá az is, hogy az egyéb kriminális nézeteket valló elítéltek inkább negatívan ítélik meg az intézetet és annak személyzetét.
- Nem, illetve csak részben igazolódott az a feltevés, mely szerint a különböző intézeti alkalmazkodási stratégiák összefüggnek az intézethez való viszonyal. A rabkohéziós és a rabizolációs stratégia intézeti indexekkel való összefüggései ellentmondásos kapcsolatokat mutatnak. Az eredmények arra utalnak, hogy mind a rabkohézió, mind a rabizoláció alacsonyabb szintje jár együtt a nevelőkhöz és az intézet programjaihoz való negatív viszonyulással, míg a felügyelőellenességben ezen tényezők egyike sem játszik szerepet. Ezen kívül a rabkohézió és a személyzettől való elzárkózás esetében sikerült a vártnak megfelelő irányú kapcsolatot kimutatni. Az erőszakot-keménységet támogató nézetek és az intézethez, annak személyzetéhez való viszonyulás közötti kapcsolatok a hipotézisekben megfogalmazott irányoknak megfelelőek, vagyis az erőszakos beállítódás egyben személyzet- és intézetellenességgel is együtt jár.
- A kollektív, a magányos és az erőszakos intézeti stratégiák és a kriminális ideológia különböző elemei közötti összefüggésekre vonatkozó feltevések legtöbbjét igazolták az adatok. Így a rabösszetartást hangsúlyozó, valamint az erőszakot elfogadó nézetek azok körében elfogadottak, akik kriminális önképpel rendelkeznek, elfogadják a

bűnözői barátságokat, illetve negatívan viszonyulnak az igazságszolgáltatási rendszerhez. A magányos boldogulási stratégia elvi vállalása pedig utóbbi nézetek elfogadása ellen hat.

- A rabperspektívák magyarázatául szolgáló változók csak relatíve keveset magyaráznak az egyes változók varianciájából. A vizsgált 12 rabperspektíva közül két intézeti stratégia (a rabkohézió és a rabizoláció) esetében volt a legalacsonyabb a varianciahányad (8,7 és 12,3 százalék), ugyanez az arány a kriminális ideológiát jelző indexek esetében jóval magasabb volt (24-35 százalék), az intézeti viszonyulást jelzők esetében pedig a kettő közötti arányokat jeleznek az adatok.
- Az elítéltek világnézetének különböző elemeit különböző tényezők határozzák meg. A legtöbb attitűdinális indikátor esetében a legfontosabb prediktornak bizonyult a szabadulás utáni megbélyegzettség érzés. Ez az összefüggés a feltételezett iránynak megfelelő, vagyis minél inkább gondolja valaki úgy, hogy büntetése letelte után a társadalom elutasításával kell szembesülnie, annál inkább elfogadja az elítélti világnézet intézetellenes és kriminális komponenseit. A várakozások mikrokörnyezeti aspektusa a feltételezettel ellentétes irányú összefüggést mutatott bizonyos világnézeti elemeknél. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a családi, baráti kapcsolatokra vonatkozó pozitív jövőbeli várakozások nemhogy csökkentik, hanem növelik az elítélti normarendszer átvételének a valószínűségét.
- Az intézeti viselkedés két indikátora, a szabályszegések és a jutalmazások háttérében különböző tényezők állnak. A szabályszegések esetében a magyarázatvariancia 34,8 százalék, a jutalmazásokból pedig csupán 20,8 százalékot sikerült a modellekbe bevont változókkal megmagyarázni. Az adatok alapján azok követnek el több szabályszegést, akik szigorúbb biztonsági fokozatban töltik büntetésüket, akik nem dolgoznak az intézetben, a fiatalabbak, akik többször voltak már börtönben, illetve akiknek még hosszabb idő van hátra a büntetésükből. Az intézeti által kiszabott jutalmak magasabb száma pedig akkor valószínűbb, ha az elítélt enyhébb végrehajtási és biztonsági fokozatban tölti szabadságvesztését, ha dolgozik büntetése letöltése alatt, ha gyakrabban látogatják hozzátartozói és barátai, valamint ha fiatalabb életkorban vették először őrizetbe valamilyen bűncselekmény elkövetésének gyanújával, továbbá ha még hosszabb időt kell letöltenie jelenlegi büntetéséből.
- Az attitűdinális és a viselkedési mutatók közötti összefüggéseket csak részben igazolták az adatok. Általánosságban nem sikerült kimutatni a rabperspektívák és az

intézeti viselkedés közötti kapcsolatot. Az elítéltek ideológiai elemei ugyanis együttesen a szabályszegések esetében 10,5, az intézeti jutalmazások esetében pedig csupán 6,2 százalékot magyaráztak. Az adatok alapján a bűnözői kapcsolatok elfogadása és preferálása mind a fegyelmi eljárások, mind pedig a jutalmak számának emelkedése irányába is hat. Ezen kívül a szabályszegések száma azoknál magasabb, akik fontosnak tartják a személyzettől való kommunikációs elzárkózást, kevésbé érzik magukat elidegenedettnek az intézettől, valamint erősen elzárkóznak a rabtársaiktól. A jutalmazások hátterében pedig a már említett bűnözői kapcsolatok mellett csupán egy attitűdinális faktor azonosítható: a rabkohézió. Utóbbi összefüggés a várttal ellentétes előjelű, ami azt jelzi, hogy, hogy minél inkább vallja valaki azt, hogy az elítélteknek össze kell tartaniuk, annál kevesebb jutalomban részesül.

FŐBB HIVATKOZÁSOK

- ALPERT, Geoffrey P. [1979]: Patterns of Change in Prisonization: A Longitudinal Analysis. In: *Criminal Justice and Behavior*, 6. évfolyam, 2. szám: 159-173.
- BARAK-GLANTZ, Israel L. [1983]: Patterns of Prisoner Misconduct: Toward a Behavioral Test of Prisonization. In: *Sociological Focus*, 16. évfolyam, 2. szám: 129-146.
- CAO, Liqun – ZHAO, Jihong – VAN DINE, Steve [1997]: Prison Disciplinary Tickets: A Test of the Deprivation and Importation Models. In: *Journal of Criminal Justice*, 25. évfolyam, 2. szám: 103-113.
- CLEMMER, Donald [1940/1965]: The Prison Community. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- DHAMI, Mandeep K. – AYTON, Peter – LOEWENSTEIN, George [2007]: Adaptation to Imprisonment: Indigenous or Imported? In: *Criminal Justice and Behavior*, 34. évfolyam, 8. szám: 1085-1100.
- GARABEDIAN, Peter G. [1963]: Social Roles and Processes of Socialization in the Prison Community. In: *Social Problems*, 11. évfolyam, 2. szám: 139-152.
- GILLESPIE, Wayne F. [2003]: Prisonization: Individual and Institutional Factors Affecting Inmate Conduct. New York: LFB Scholarly Publishing.
- HUSZÁR László [1997]: ...és bűnhődés: A magyar börtönlakók szociológiai vizsgálata. Kandidátusi értekezés. Budapest: ELTE.
- IRWIN, John [1970]: The Felon. New York: Practice Hall.
- IRWIN, John – CRESSEY, Donald R. [1962]: Thieves, Convicts and the Inmate Culture. In: *Social Problems*, 10. évfolyam, 2. szám: 142-155.
- JIANG, Shanhe. – FISHER-GIORLANDO, Marianne [2002]: Inmate Misconduct: A Test of the Deprivation, Importation, and Situational Models. In: *Prison Journal*, 82. évfolyam, 3. szám: 335-358.
- MILLER, Walter B. [1958]: Lower Class Culture as a Generating Milieu for Gang Delinquency. In: *Journal of Social Issues*, 14. évfolyam, 3. szám: 5-19.
- OHLIN, Lloyd E. [1956]: Sociology and the Field of Corrections. New York: Russell Sage Foundation.
- PATERLINE, Brent A. PETERSEN, David M. [1999]: Structural and Social Psychological Determinants of Prisonization. In: *Journal of Criminal Justice*, 27. évfolyam, 5. szám: 427-441.

- SCHWARTZ, Barry. [1973]: Peer versus Authority Effects in a Correctional Community. In: *Criminology*, 11. évfolyam, 2. szám: 233-257.
- SCHWARTZ, Barry. [1971]: Pre-institutional vs. Situational Influence in a Correctional Community. In: *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 62. évfolyam, 4. szám: 532-542.
- SYKES, Gresham M: [1958]: *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton: Princeton University Press.
- SYKES, Gresham M. – MESSINGER, Sheldon L. [1960]: The Inmate Social System. In: *Theoretical studies in the social organization of the prison*. New York: Social Science Research Council. p. 5-19.
- THOMAS, Charles W. [1971]: Determinants of Prisonization: A Test of Two Analytical Perspectives on Adult Resocialization in Total Institutions. Ph.D. disszertáció. University of Kentucky.
- THOMAS, Charles W. [1977a]: Prisonization and its Consequences: An Examination of Socialization in a Coercive Setting. In: *Sociological Focus*, 10. évfolyam, 1. szám: 53-68.
- THOMAS, Charles W. [1973]: Prisonization or Resocialization?: A Study of External Factors Associated with the Impact of Confinement. In: *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 10. évfolyam, 1. szám: 13-21.
- THOMAS, Charles W. [1977b]: Theoretical Perspectives on Prisonization: A Comparison of the Importation and Deprivation Models. In: *Journal of Criminal Law & Criminology*, 68. évfolyam, 1. szám: 135-145.
- THOMAS, Charles W. [1970]: Toward a More Inclusive Model of the Inmate Contraculture. In: *Criminology*, 8. évfolyam, 3. szám: 251-263.
- THOMAS, Charles W. – FOSTER, Samuel C. [1972]: Prisonization in the Inmate Contraculture. In: *Social Problems*, 20. évfolyam, 2. szám: 229-239.
- THOMAS, Charles W. – PETERSEN, David M. [1977]: *Prison Organization and Inmate Subcultures*. Indianapolis: Bobbs-Merrill
- THOMAS, Charles W. – PETERSEN, David M. – CAGE, Robin J. [1981]: A Comparative Organizational Analysis of Prisonization. In: *Criminal Justice Review*, 6. évfolyam, 1. szám: 36-43.
- THOMAS, Charles W. – ZINGRAFF, Matthew T. [1976]: Organizational Structure as a Determinant of Prisonization: An Analysis of the Consequences of Alienation. In: *Pacific Sociological Review*, 19. évfolyam, 1. szám: 98-116.

- TROYER, Joseph G. – FREASE, Dean E. [1975]: Attitude Change in a Western Canadian Penitentiary. In: *Canadian Journal of Criminology and Corrections*, 17. évfolyam, 3. szám: 98-116.
- WELLFORD, Charles [1967]: Factors Associated with Adoption of the Inmate Code: A Study of Normative Socialization. In: *Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 58. évfolyam, 2. szám: 197-203.
- WHEELER, Stanton [1961]: Socialization in Correctional Communities. In: *American Sociological Review*, 26. évfolyam, 5. szám: 697-712.
- ZINGRAFF, Matthew T. [1975]: Prisonization as an Inhibitor of Effective Resocialization. In: *Criminology*, 13. évfolyam, 3. szám: 366-388.

KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Tanulmányok, könyvrészek:

Papp Gábor (2002): Kriminálstatisztikai indikátorok, mutatószámok. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

Papp Gábor (2003): Társadalmi problémák. In: Bukodi Erzsébet (szerk.): *Társadalmi Helyzetkép 2002*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 145-164.

Papp Gábor (2004): Bűnözés. In: Kacsuk Zoltán (szerk.): *Fiatalok a felnőtt válás küszöbén*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 153-166.

Papp Gábor (2004): Bűnözés és társadalmi kirekesztettség. In: Monostori Judit (szerk.): *A szegénység és a társadalmi kirekesztődés folyamata*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 175-195.

Papp Gábor (2004): Társadalmi problémák. In: Bukodi Erzsébet (szerk.): *Társadalmi Helyzetkép 2003*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 157-172.

Papp Gábor (2005): A jogerősen elítéltek társadalomstatisztikai vizsgálata, 1990-2003. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

Papp Gábor (2006): Társadalmi problémák. In: Harcsa István (szerk.): *Társadalmi helyzetkép 2005*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 129-146.

Papp Gábor (2007): Bűnügyi helyzet. In: Polónyi Katalin-Székely Gáborné (szerk.): *Társadalmi ellátórendszerek*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. p. 115-121.

Papp Gábor (2007): Fiatalkori bűnözés és demográfia. In: Both Emőke-Deres Petronella (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 64*. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest. p. 232-239.

Papp Gábor (2009): A prizonizációs jelenség elméleti háttere – kritikai megközelítésben. In: *Börtönügyi Szemle*. 2. szám. p. 29-60.

Papp Gábor (2009): Bűnözés, alkohol- és kábítószerfogyasztás, öngyilkosság Magyarországon a rendszerváltás után. In: Borbíró Andrea-Kerecsi Klára (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Budapest. p. 37-58.

Gábor Papp – Gábor Scheiring (2009): Fear of Crime and Confidence in Justice in Hungary. In: Anniina Jokinen-Elina Ruuskinen-Maria Yordanova-Dimitar Markov-Miriana Ilcheva (eds.) *Review of Need: Indicators of Public Confidence in Criminal Justice for Policy Assessment*. HEUNI, Helsinki. p. 93-115.

Konferencia részvétel:

Fiatalkori bűnözés és demográfia. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2006. szeptember 16.

A bűnözés és a vándorlás kapcsolata. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Konferencia. Budapest, 2007. október 19.

A bűnözés mérésének problémái. VI. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés. Miskolc, 2008. október 16.